

Hivatkozott irodalom

- DFD. = *Digitales Familiennamenwörterbuch Deutschlands*. Akademie der Wissenschaften und der Literatur, Mainz. <https://www.namenforschung.net/dfd/woerterbuch/liste/> (2021. 11. 25.)
- DFN. = KOHLHEIM, ROSA – KOHLHEIM, VOLKER Hrsg. 2005. *Familiennamen. Herkunft und Bedeutung von 20000 Nachnamen*. Dudenverlag, Berlin.

HAUBER KITTI
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3616-7983>
ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

A névmódosítás mint közfeladat

Szerkesztő: NÉMETH GABRIELLA. OFFI Zrt., Budapest, 2020. 165 lap

1. A névmódosítás mint közfeladat című kötet az Országos Fordító- és Fordításhitelesítő Iroda (a továbbiakban: OFFI) gondozásában megjelent sorozat része, és szervesen kapcsolódik az állami fordítószolgálat fennállásának 150. évfordulójára szervezett konferencián elhangzott előadásokból készült két kötethez (SZOTÁK 2019a, 2019b). Ezek többek között bemutatják az OFFI szakmai jogelődeinek, szabályozásának történetét, foglalkoznak a jogi szaknyelvi közvetítés témakörében fellelhető problémákkal, a fordítás elméleti és gyakorlati kérdéseivel.

Az alább ismertetendő kötet három elemző tanulmány mellett egy terjedelmes névjegyzéket (72–156) és egy terminológiai segédletet (157–159) is tartalmaz. A szerkesztői előszóból (7–12) megtudjuk, hogy a kötetrel többek között a jogalkalmazóknak és a közigazgatási szakembereknek igyekeznek segítséget nyújtani. Az OFFI célja ugyanis, hogy kiadványaival a fordítási és nyelvi közvetítési tevékenysége során felmerülő jó gyakorlatokat megossza a szakmai közönséggel, fordítókkal, egyetemi tanárokkal.

2. UGRÓCZKY MÁRIA tanulmányában (15–40) a személynév-módosítás jogintézményének jogszabályi hátterét mutatja be részletesen, kiemelve a névmódosítási és a névváltoztatási eljárás jellemzőit és különbségeit. A névmódosítási eljárásban a név megváltoztatásának az állampolgári státusz megváltozása, a magyar állampolgárság megszerzése a feltétele. A névmódosítások többségét a határon túli, kisebbségi helyzetben lévő magyarok kérik az egyszerűsített honosítási eljárásuk során. A névváltoztatás a polgár akaratnyilvánításán alapul: az érintett névváltoztatási kérelemmel fordul Budapest Főváros Kormányhivatalához, ha az addigi nevét nem kívánja tovább viselni. A tanulmány kitér az elcsatolt területeken élő magyar lakosság névanyagán végbevitt változtatásokra, szemlélítve a román, szerb, kárpátaljai és (cseh)szlovák gyakorlatot. Például a román közigazgatási hatóságok gyakorlata nem volt egységes: a családnevek körében az ékezet nélküli

átírás (pl. *Kovacs, Szabo*), a magyar betűk román kiejtés szerinti betűre történő cseréje (pl. *Covaci, Sabo*), illetve a névforma teljes megváltoztatása (pl. *Nagy – Naghi, Csortos – Ciortos*) volt a jellemző. Az utónevek körében az általános gyakorlatot követve a névnek a román nyelvben ismert megfelelőjét tüntették fel (pl. *László – Vasile/Ladislau, Erzsébet – Elisabeta*). A szerző ismerteti az OFFI munkatársainak szakértői tevékenységét az idegen nyelven lejegyzett nevek magyar megfelelőinek a kiválasztásában, illetve a közigazgatási döntéshozatal mechanizmusát. A tanulmányt két melléklet zárja: egy névmódosítás iránti kérelem, valamint egy honosítási okirat mintapéldánya.

RAÁTZ JUDIT írásában (41–55) bemutatja egy-egy új, az adható utónevek listájában még nem szereplő nevek kérvényezésének hivatalos útját, a névválasztás jogszabályait, valamint azt a 14 alapelvet, melyet az Utónévbizottság a jogszabályok mellett figyelembe vesz egy szakvélemény készítésekor. A nevek írásmódjával foglalkozva a szerző sorra veszi a jelenlegi, figyelembe veendő helyesírási szabályokat, gazdag példaanyaggal szemlélítve a különböző eseteket. Felhívja a figyelmet arra, hogy az ellentmondásos jogszabály felülírja a helyesírási szabályzatot, amikor kimondja, hogy az anyakönyvezés a magyar helyesírási szabályai szerint történik, a személynevek és a földrajzi nevek bejegyzése során csak a 44 betűs magyar ábécé betűit lehet használni. A jelenlegi helyesírási szabályzat (AkH.¹²) szerint ugyanakkor a latin betűs írást használó nyelvek tulajdonneveiben általában változtatás nélkül követjük az idegen írásmódot, akkor is, ha a magyarban nem használatos mellékjeles betűket tartalmaznak. A mellékjeles betűket tartalmazó családneveket a hivatalos okiratokban tehát a névviselő kérésére a megfelelő mellékjeles betűvel kell írni, ugyanakkor ha bármilyen anyakönyvi bejegyzés, iratcsere történik, a fent említett jogszabályra hivatkozva néha mellékjel nélkül jegyzik be a családnevet. A szerző ennek kapcsán bemutatja a névkérelmek elbírálásának és a nevek átírásának folyamatát, valamint a latin és a nem latin betűs nevek átírása során felmerülő nehézségeket.

KÁNTOR ÁKOS a közfeladat-ellátásról szóló tanulmányában megadja a közfeladat definícióját, majd felsorolja az online közfeladat-kataszterben az OFFI közfeladatait (56–69). Bemutatja az OFFI elődszervezeteit, valamint feladatköreinek változását a közfeladat-ellátásban. Napjainkban egy 1986-os rendelet határozza meg az OFFI feladatkörét: hiteles fordítás, fordítás hitelesítése, idegen nyelvű iratról hiteles másolat készítése, nem hiteles fordítás és ezekkel összefüggő egyéb munkák. A névmódosítási kérelemhez adandó, a név vagy névelem nyelvi jellemzőjéről szóló igazolás kiállítsa vagy a név hiteles fordítása is az OFFI feladatköréhez tartozik. Az OFFI-nak a hiteles fordítás és tolmácsolás területén ellátási felelőssége és rendelkezésre állási kötelezettsége van, tehát akkor is el kell látnia a feladatot, ha az veszteséges. Ez a két, fent említett tényező megköveteli a szakfordítások esetében a minőségi, gyors munkát, melynek kivitelezéséhez a hiteles fordításokat végző fordítók munkáját magas szakmai színvonalú terminológiai adatbázisok, auditált fordítás-minták és szakmai továbbképzések segítik.

3. A kötet végén található a névmódosítási kérelmek alapján összeállított névjegyzék (71–156), amely a trianoni békeszerződés következtében magyar nevüket elvesztő személyeknek, illetve azok leszármazottainak adott államnyelvi (horvát, lengyel, román, szerb, szlovák, szlovén, orosz, ukrán) nevet, valamint a magyar állampolgárság megszerzése során visszamagyarosított nevüket tartalmazza. A névjegyzék hasznos kiegészítése a kötet tanulmányainak: a felsorolt személynevek sok esetben kiválóan példázzák az írásokban bemutatott névtani jelenségeket. A névjegyzék család- és utóneveket egyaránt tartalmaz: a családnevek erdélyi, vajdasági és kárpátaljai, az utónevek pedig erdélyi, felvidéki, vajdasági

és kárpátaljai személyek nevei. Az erdélyi anyagrészből kiragadva a *Juhász* családnév: a névjegyzék első tétele az eredeti név, esetünkben a *Ciobanu*, tehát a magyar családnév román nyelven anyakönyvezett változata, a második oszlop a magyarosított nevet tartalmazza, tehát a *Juhász* formát, az utolsó oszlopból pedig megtudjuk, hogy az adott személy-név mely nyelvterületről származik, pontosabban melyik nyelv hatására érték a változások.

A kötetet záró, UGRÓCZKY MÁRIA által összeállított terminológiai segédlet (157–159) a névjogi szakkifejezések mellett a vonatkozó törvényeket, jogszabályi helyeket is feltünteti. Kiderül belőle például, hogy mi a különbség a névváltoztatás és a névmódosítás között. A név megváltoztatása a névviselő kérelmére, a hatáskörrel bíró közigazgatási hatóság engedélye alapján történik. Magyar állampolgár születési család- és utónevének megváltoztatását az anyakönyvi szerv engedélyezi. A névmódosítás ezzel szemben a névváltoztatásnak csupán az egyik esete, amikor a honosítási vagy visszahonosítási eljárással párhuzamosan az eljáró szerv a magyar állampolgárságot szerző személynek engedélyezi, hogy idegen hangzású neve helyett magyar vagy magyarosabb nevet viseljen.

4. A kötetben megjelenő tanulmányok egyaránt szólnak a téma iránt érdeklődő laikusoknak és a szakmai olvasóknak. A kiadványt hiánypótló munkává teszi a szerzők azon törekvése, hogy minél jobb betekintést nyújtsanak többek között a névmódosításra vonatkozó jogalkalmazói gyakorlatba, az idegen nevek átírásának nehézségeibe, és nem utolsósorban az OFFI közfeladat-ellátásának folyamatába.

Hivatkozott irodalom

SZOTÁK SZILVIA szerk. 2019. *Az állami fordítószolgálat 150 éve*. Országos Fordító- és Fordításhitelesítő Iroda Zrt., Budapest.

SZOTÁK SZILVIA szerk. 2019. *Diszciplínák találkozása, nyelvi közvetítés a XXI. században*. Országos Fordító- és Fordításhitelesítő Iroda Zrt., Budapest.

HAINDRICH HELGA ANNA

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4996-317X>

ELKH Nyelvtudományi Kutatóközpont

Shifting Toponymies. (Re)naming Places, (Re)shaping Identities [Változó helynévallomány. Helyek (át)nevezése, identitások (át)formálása]

Szerkesztők: LUISA CAIAZZO – IMAN NICK. Cambridge Scholars Publishing,
Newcastle upon Tyne, 2020. 216 lap

1. Az alább ismertetendő, multidiszciplináris megközelítésű tanulmánykötet a helynevek és az identitások kapcsolatát tárgyaló írásokat tartalmaz. A fókuszban főként az átnevezések